

Rudolf Bozděch. **Roman od Václava Řezníčka.** Nákladem Grosmana a Svobody v Praze. 1903.

Pred nedavnim je neki češki list napisal te-le besede: „Pri nas v Čelih se izda vsako leto 50 knjig, ki so samo pesnikom dostopne, 50 knjig se izda za slovstvene sladkosnedeže, 200 knjig za zaljubljene gospodične, a samo 10–20 knjig, ki se morejo z dobro vestjo uvrstiti kot duševna hrana v ljudske knjižnice.“ In v zadnjo vrsto knjig spadajo spisi dra. V. Řezníčka. — Dr. V. Řezníček piše pripovedke, življenjepise in zgodovinske studije; njegovih spisov je že cela vrsta: Český román, Jaroslav Zámucký, Bílá Hora, Velký Čech, Přemysláci, Židé v zemích českých, Český duch v XX. století itd. Njegova književna delavnost se pa v liberalnih čeških časnikih prezira. Zakaj? Zato, ker v svojih spisih natančno riše češke narodne grehe, katerih vzrok je po njegovi sodbi židovski liberalizem, in ker v zgodovinskih spisih zelo objektivno poudarja delovanje katoliških oseb. — Svojo najnovejšo knjigo „Rudolf Bozděch“ je nazval roman, ali bolj bi ji pristojal naslov „poučna pripovedka“. Opisuje se v nji delovanje trgovskega pomočnika, ki po svoji marljivosti postane bogatin in svoje premoženje rabi samo v to, da bi reševal češka posestva pred nenasitnimi rokami židov ter odpiral nova polja obrtniški in gospodarski delavnosti za pridne roke češkega ljudstva. Knjiga, ki je v njej zdravo češko jedro, plemenita tendenca in krščanski duh, bode gotovo ugajala vsakemu čitatelju.

Ignát Herrman: **Na různé adresy.** Krotké epistolý nedělního kronikáře. V Praze. Nakl. družstvo Máje. Cena 4 K. —

Ignát Herrman kot podlistkar velikega češkega dnevnika nam podaja tu v obliki podlistkov ali novelic s troho svoje tipične šaljivosti dokaj zanimive vsebine, iz katere navadno molí ost resnobne misli. V le-ti knjigi govori o raznih socialnih in umetniških vprašanjih in ost ubada na desno in na levo — na razne naslove („na různé adresy“). Ubada, toda ne rani. Ni namen Herrmanu koga žaliti, njemu gre samo za poboljšanje. Na primer „List mladému muži“ je naperjen zoper tiste navdušene mladeniče, ki menijo, da je najlažja eksistenca pri uredniških mizah, in zató zapuščajo studije ter prihajajo v Prago iskat vsakdanjega kruha — po uredništvih. Včasih s šaljivostjo, včasih z bridko satiro biča pisatelj češke razmere („Založme spolek proti týrani lidí“, „Naše šlechta při práci“); v nekaterih podlistkih skuša odstraniti stare razvade („Titulatury“, „Ruku líbám“). V oddelku „O živých a mrtvých“ je

nekoliko spominov o Alešu, Nerudi, Maroldu. Le-ti veliki umetniki so pisatelju predvsem ljudje in v kratkih podlistkih spominja njihovih človeških nadlog in nesreč. Z zadnjo črtico „Mrtvola v domě“ je dovolil pisatelj bravcem pogled v svojo duševno delavnico; opisuje namreč svoje dušno stanje, ko je končal svoje največje delo „U sněděního krámu“.

Vilém Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Náklad. družstvo Máje, Praha. Cena K 3:20.

Alois Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. Románová knihovna Máje. Pořádá dr. R. I. Kronbauer. Svazek I.

Pojav, kakršen sta brata Alojzij in Viljem Mrštík, bi bil tudi v bogatejših književnostih nego je češka, nekaj izrednega, zanimivega. Ni veliko zgledov v zgodovini slovstev, da bi dva brata tako delovala literarno, razen tega še na istem polju književne umetnosti. Viljem in Alojzij Mrštík sta dva umetnika, ki se v njiju žilah pretaka ista kri — in ki se vendar v vsem delovanju značilno razločujeta. Najbolj dragoceno je pri obeh to, da nista učenca nobenega, nobenega ne posnemata, kar sta, sta sama iz sebe, z eno besedo, vsak ima svojo individualnost. Razločujeta se že po načinu, kako sta stopila na slovstveno polje. Alojzij je stopil tiho, skromno, — I. Kamper¹⁾ pravi, kakor po prstih — Viljem pa bojevito, hrupno, in ni štedil z ranami ne na levo ne na desno. Alojzij se je naenkrat pokazal kot dovršen pisatelj. Nihče ni slišal o njem poprej, s svojim delom ni pripravljaval pota s teoretičnimi razpravami. Čisto drugače je nastopil Viljem. Preden je objavil svoje izvirne spise, je bil znan kot kritik, essayist in spreten prelagatelj. Viljem Mrštík je bil eden izmed prvih, ki so začeli oznanjati prevrat v češki književnosti. Z ne-navadno odločnostjo je Viljem začel hvaliti Zolo, potem ruski roman; v slovstvenih studijah je kazal na Gogola, Gončarova, Turgenjeva, Tolstega, Saltikova-Sčedrina in Garšina kot na umetniške vzore. Zahteval je književnost, ki bi se sklonila k realnemu življenju in iz njega zajemala gradivo. Ko je bil utemeljil svoje zahteve teoretično, je začel svoje kritične teorije dokazovati tudi z izvirnimi proizvodi. Kakor n. pr. „Paní Urbanová“ (drama), „Pohádka máje“, „Santa Lucia“. V vseh spisih se Viljem Mrštík odlikuje po lepem zlogu; skrbno izbira besede in preden jih zapiše, jih natanko pretehta in premisli njih pomen, zvok in barvo, da bi našel izraza za to, kar se godi

¹⁾ Gl. „Obzor literární a umělecký.“ Roč. III., št. 3. in 4.